JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUME-I-EFKIAR
54, Grand' Rue de la S. Porte, 54
Constantinople
ՏԷՐ ՈՐ ՏՆՕՐԷՆ
ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՍՏԷՐԵԱՆ
ՕՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒՆ ԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
4, ՊԱՅԼԻՍ ՊԱՇԻՐ ԱԼԻ ՀՐԱՏՍԷՍԻՆ, ԹԻՒ 54
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԿՑ ՁԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

Մանկական Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته
صاحب امتیاز اوحالس فرید
اداره خانهٔ بب عالی جادهسنده نومره ۵۴

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	ՏԱՐԿՆ.	ՎԵՑԱՄՍ.	ԵՐԵՍՍ.
Պոլսոյ համար	80 Ղշ.	45	25 Ղշ.
Դուռանները համար	80 »	45	25 »
Արտասահմանի »	25 Ֆր.	14	8 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 դրշ., մէկէ աւելի դրուելիք ծանուցմանց հաւար
ՄԱՄՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

10 ՓԱՐԱ — ❋ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ❋ — 10 ՓԱՐԱ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼՔ

Անգլիա մեծ լուծիչն է Արեւելեան քաղաքականութեան։ Զուրն է որ աղերը կը հալեցնէ։ Դեզաչափն է որ դաւանութիւնները կը մեղմէ կամ որ աղերը կը հալեցնէ։ Դեզաչափն է որ դաւանութիւնները կը մեղմէ կամ կը չեչտէ իր քաղաքական հաշիւներուն ատիճանին համեմատ։ Ամէն անգամ Անգլիան է որ ըսած է Արեւելքի սեմին վրայ կանգնած.—ԱՍԿԷՆ ԱՆԻՒՆ ՈՉ։ Սոյզ է թէ Անգլիոյ այդ սահմանագծումները վայր եւ ընդարձակութիւն փոխած են կարգաւ, պատմական պատերազմներուն հետեւութեամբ, բայց ո՛չ նուազ սոյզ է թէ Արեւելքի խնամ հետեւութեան վերջին ապաւէնը եղած է Անգլիա երբ ան բոլորովին կը լքուի ինչպէս թշնամիներէ նոնքան բարեկամներէ։

Հարիւր տարիէ ի վեր այս երկրորդ անգամն է միայն որ Թուրքիոյ պատերազմներուն ատեն Անգլիա իսկզբան իրրեւ թշնամի նկատուեցաւ միւսներուն հետ, իր յարաբերութեանց տեսակէտով։ Առաջինը 1820-24ի հելլենական ապստամբութեան ատեն, և երկրորդը հիմա պալքանեան պատերազմին։ Առաջին ոչ-բարեկամութիւնը քաւեց Խրիմեան պատերազմին և վերջին արեւելեան պատերազմին, երկու վճռական պատահականութիւններու պահուն, իր զինուորական և քաղաքական բոլոր հնարաւորութիւնները ի նպաստ Թուրքիոյ դնելով։

Սկիզբէն բուռն է Անգլիա Արեւելեան քաղաքականութեան մէջ. յեսոյ իր շահերուն և ընդհանուրին պահանջումներուն միջեւ կրնայ զբաղնել, կը գտնէ տարբեր ճամբայ մը, ուր կրնայ նաև առաջնորդել ուրիշներ։

Էմիրնէի անկումէն առաջ պատրաստուած ծանուցագիրը անկումէն վերջ ուշացաւ իր ուղղութեան մէջ, և ըստուգաւ թէ Ռուսիա և Ֆրանսա մասնաւորապէս ծանուցագրին իմաստը փոխել կ'ուզեն ի նպաստ Պալքանեանց։ Ասիկա շատ ալ անհաւանական չէ, բայց Անգլիոյ համար եկած հասած էր «Ասկէց անդին ոչ» պատգամախօսի վայրկեանը, և Սըր Էտուարտ Կրէյ, որ մինչեւ հիմա ղգուշացած էր Երեսի. ժողովին մէջ Պալքանեան խնդրոյն վրայ երկար բացատրութիւններ տալէ, Էմիրնէի անկումէն երեք-չորս օր առաջ փութաց ամենակարեւոր յայտարարութիւններ ընել, ա՛յն մտաք թէ Անգլիա այլեւս պիտի չհանդուրժէ Միտիա-Էնոս սահմանագլուխէն աւելի բան մը տալու Պալքանեանց։ Անգլիացի նախարարին կոզովի խօսքերը շատ նշանակալից են, և այսօր յատկապէս իրենց ամբողջութեամբ կը թարգմանենք զանոնք մեր ընթերցողներուն, ցոյց տալու համար թէ Անգլիա այս յետին րոպէին ոտա դարձեալ միակը կ'ըլլայ միջազգային խորհուրդներուն մէջ ի նպաստ Թուրքիոյ շարժելու, և այսպէս Արեւելեան խնդիրը լուծելու ա՛ինչափ միայն որքան կը ներեն պարագաները և իր պետական շահերը։

Ասկէց զատ, դիտելի է նաև որ ամբողջ այս պատերազմին միջոցին Անգլիա Դերմանիոյ հետ թեւ թեւի քալեց, միութեան գիծը եղաւ Երբեակ զինակցութեան և Սրբեակ Համաձայնութեան միջեւ։ Ամէն անգամ որ Բարլամէնթին մէջ Պալքանեան Ցաղնպոլին առթիւ հարկ եղաւ խօսք մը ըսել, Սըր Էտուարտ Կրէյ Դերմանիոյ հետ համերաշխ ըլլալը մէջ բերաւ, ինչպէս պիտի տեսնուի նաև վարի յայտարարութիւններուն մէջ։

Սոյզ է որ Էմիրնէի անկումէն վերջ Ռուսիա աշխատեցաւ համոզել Անգլիան որ Միտիա-Սարօսը ներկայացուի (թէեւ Բ. Դուռը պիտի մերժէր), բայց վերջապէս Անգլիա անոր ալ դիմեց, բայց Սրբեակ Համաձայնութեան մասնակցութիւնը կրնար ասուեր ասել թարգմանչին վրայ։ Ուստի միշտ կը գտնուէին զինքը իր զուարթ ու չենչող բնութեանց համար որով կ'ոգեւորէր ընկերութիւնը։

* *

Զինուորական դրութեան ասոյին չարքերուն մէջ անցած էր Մէհմէտ Ալիի ծանր գրուած օրը նոնքան զուարթ ու անոգ էր որքան եթէ հրաւիրուած ըլլար խաչբաթեան մը։ Իր ընկերները, ի պատիւ իրեն, թ՚բուկով ու չիփարով ուղղուած էին զինքը։ Բաժանումի պահուն, Մէհմէտ իր սիրելիներուն փարելով հրաժշտի ողջոյնը տուած ատեն՝ ոտ վրան խօսքերը ըսած էր։ «Էնկերներս, կեանքը երազի պէս բան մըն է. օր մը յանկարծ մարդս կը մեռնի, այդ օր «Գուտէրը» կ'ասէ, եթէ Ալլահին կամքով այդ օրը պատերազմի օրերէն մէկն է՝ ուելի լաւ, քանի որ հայրենիքիս համար մեռած կըլլամ...»։

Ու մեկնած էր, հրաշքը ուսին, կայսրաց ու իշխաց քաջերով։

Վաղուց կորուսած իր հարը, զրեթէ վաթսնամեայ մարդ մը և երկու կրտսեր եղբայրներ կը մնային իրեն այն խարխուլ հոգեկան անտէրն մէջ՝ որ գիւղին մէկ ծայրը օսմանցու ու բարեկներու թաւուտքին տակ կորուսած մնացած մը էր։ Տեսակը բարձր դիրքի մը վրայ կասուցուած հիանալի դաշտանկար մը կը վայելէր։ Գիւղն հարաւային եզրը կայ բաւական մեծկակ լիճ մը, ուր Մէհմէտ ամբան իր անգործ օրերուն ձուկ կ'որսար։ ասիկա իր պարպուրդին ամենէն հաճոյալի ժամանցն էր իրեն համար։ Մէկ խօսքով, ի բնէ սակաւապէտ, Մէհմէտ երջանիկ էր իր գեղջուկ ու պարզուկ կեանքին մէջ. իր տնակին չորքը սփռուած չորս հոգիները իրեն համար ամբողջ աշխարհը կը կազմէին։

Ու հիմա, զիւղերային այդ յաւաղաւեալ ժամուն, մանթին մէջ, Գարա Աբդալի մարդին ասելու կը ուզենայն գիւղական կեանքի ամբողջ քաղցրութիւնները ու պատահարները՝ տիեզերքի պատերազմներուն պէս արագ արագ և պղտոյն երանգներով։ Իր պանդեակն խնարի անակը, ուր հիմա, ա՛վ դիտե՛, թերեւս իրեն պէս կը հակէ ու կալաց խեղճ պառաւ մայրը։ Կը լրէ իր ընկերներ որոնցմէ լուր մը չունի բնաւ, թերեւս անոնք ալ, իրեն նման, հայրենիքի պաշտպանութեան ուրբ գործին կը մասնակցին, թերեւս իրենց վերջին չունչը փչած են արդէն գլուխ մը ձեռքին։ Մինչ կուայ իր տարբ, որ ձիւնի ուսանի մը տակ հանգչած՝ իր գործունեայ ձեռքերուն համար արգասաւոր հող մը կը պատրաստէ, աչքին առջեւ կը տարածուի այն կապարակի հանդարտ լճակը՝ որուն վրայ գարնան զեփիւռները ոստոստներ կը պատրաստեն...։ Ու իր լայն կուրծքէն ան՛գամ մը արձակելով կ'ըսէ. «Անգլիոյն կամքը այս է եղեր։»

* *

... Ցանկարծ, քարտուղարը թերեւ իրաւունք մը կը լսէ վրանին մօտերը, լեզուամբարիշտներ կը մնային իրեն այն խարխուլ հոգեկան անտէրին մէջ՝ որ գիւղին մէկ ծայրը օսմանցու ու բարեկներու թաւուտքին տակ կորուսած մնացածն մը էր։ Տեսակը բարձր դիրքի մը վրայ կասուցուած հիանալի դաշտանկար մը կը վայելէր։ Գիւղն հարաւային եզրը կայ բաւական մեծկակ լիճ մը, ուր Մէհմէտ ամբան իր անգործ օրերուն ձուկ կ'որսար։ ասիկա իր պարպուրդին ամենէն հաճոյալի ժամանցն էր իրեն համար։ Մէկ խօսքով, ի բնէ սակաւապէտ, Մէհմէտ երջանիկ էր իր գեղջուկ ու պարզուկ կեանքին մէջ. իր տնակին չորքը սփռուած չորս հոգիները իրեն համար ամբողջ աշխարհը կը կազմէին։

Ու հիմա, զիւղերային այդ յաւաղաւեալ ժամուն, մանթին մէջ, Գարա Աբդալի մարդին ասելու կը ուզենայն գիւղական կեանքի ամբողջ քաղցրութիւնները ու պատահարները՝ տիեզերքի պատերազմներուն պէս արագ արագ և պղտոյն երանգներով։ Իր պանդեակն խնարի անակը, ուր հիմա, ա՛վ դիտե՛, թերեւս իրեն պէս կը հակէ ու կալաց խեղճ պառաւ մայրը։ Կը լրէ իր ընկերներ որոնցմէ լուր մը չունի բնաւ, թերեւս անոնք ալ, իրեն նման, հայրենիքի պաշտպանութեան ուրբ գործին կը մասնակցին, թերեւս իրենց վերջին չունչը փչած են արդէն գլուխ մը ձեռքին։ Մինչ կուայ իր տարբ, որ ձիւնի ուսանի մը տակ հանգչած՝ իր գործունեայ ձեռքերուն համար արգասաւոր հող մը կը պատրաստէ, աչքին առջեւ կը տարածուի այն կապարակի հանդարտ լճակը՝ որուն վրայ գարնան զեփիւռները ոստոստներ կը պատրաստեն...։ Ու իր լայն կուրծքէն ան՛գամ մը արձակելով կ'ըսէ. «Անգլիոյն կամքը այս է եղեր։»

Ցանկարծ կանգ կ'առնէ. իր առաջին թափին մէջ խարխած չէր. վրանին մօտերը զանուող առաջին պանդեակը յանդգնաբար պիտի ըլլար. եթէ այսպէս ինքն ներկայացնէր այդ լրտեսը։ Ետ կը դարձնէ զանի. կը փնտռէ պանդարը՝ որ կիսատ վիճակի մէջ ծառի մը յենած կը մրափէր։ Կը թօնուէ. կ'արթնցնէ զանի. և իր թմբեցնէ զինքը և կը պատրաստուի թերեւ մրափ մ'առնել՝ երբ պահ մը վերջ կրկին իր ականջին կուգայ ձիւնի մէջ քայլափոխերու խշրատը՝ քիչ մ'աւելի մօտէն։ Կը կասկածի... դուրս կը խայտայ վրանէն դէպի ձայնին կողմը և կ'ընդհարի մէկու մը՝ որուն իսկոյն կը փաթթուի ու կը պրկէ զայն իր չգուտ բազուկներուն մէջ, առանց ժամանակ տալու որ զէնքի դիմէ ան։ Թշնամի բանակէն զինուոր մը էր. որ օգտուելով գիշերուան խաւարէն, գայլի տաքերով և ատանց պահնորդին նշմարելու, կուզար օսմաններուն դիրքերը հետազօտելու։

Գարա Աբդալ հուժկու ընդուսմով մը կը դեմնէ այդ զինուորը, կը խլէ անոր հրացանն ու սուրը, և ոտս մը պէս երկաս թեւերէն բռնած կը սկսի ատանել դէպի իր ոտային վրանը։

Ցանկարծ կանգ կ'առնէ. իր առաջին թափին մէջ խարխած չէր. վրանին մօտերը զանուող առաջին պանդեակը յանդգնաբար պիտի ըլլար. եթէ այսպէս ինքն ներկայացնէր այդ լրտեսը։ Ետ կը դարձնէ զանի. կը փնտռէ պանդարը՝ որ կիսատ վիճակի մէջ ծառի մը յենած կը մրափէր։ Կը թօնուէ. կ'արթնցնէ զանի. և իր

ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

ԱՆԵԱՏՕԼՈՒԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Եթէ մէկը զիս բեռքիսնէի տեղ դնէ և ուզէ կարծել թէ յուզիմամբ ան անկատար եմ ես, և չեմ ուզեր որ երեսիս յաւաղիմէ, ոնա հակառակին ամենայն ապացոյց.— Անատոլուի երկաթուղին։ Հաղիւ թէ քիչ մը ինքզինքս գտած էինք ռուսական պատերազմին վերջերէն, բոլոր ուժգոյն ձեռնարկների երկաթեայ գիծին շինութեան Անատոլուի մէջէն, որուն վերջնական նպատակն է Միջագետքը Պաղտատի հետ բանալ կարելի եղածին չափ Պարսից ծոցը հասնելու համար։ Գերմանիոյ օգնութեան շնորհիւ Անատոլու ի գիծը բարերախտաբար վերջացաւ և երկաթուղին անցած վիլայէթներուն հասոյցները կ'ուտնուն տարեւ տարի։ Ասկէց առաջ արտասուն մէջ փրազ հացարոյտերը հիմա անցնելիք տեղ կը գտնեն. հանքերը - զոր օրինակ Բարզպպէ ամենակարեւոր քրոմի հանքերը— կը հասնին համաշարհիկ հրապարակին վրայ։ Անատոլու կը մտնենայ բարօրութեան շրջանի մը։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՊԷՏՔ

Թ՚ոչ Ալլահ խաղաղութիւն և հանգիստ շնորհէ մեզի։ Մեր օսմանեան կայսրութեան չափ ա՛յն մէկ երկիր անոր այնչափ պէտք ունի։ Դիտենք թէ մեր վարչութիւնը չատ բաներու մէջ թերի է. թէ մեր պաշտօնատարներուն սովորամոլութիւնը չատ նպաստած է խաղաղութեան անտանելի պայմաններ առաջ բերելու մեր Պետութեան մէջ։ Սակայն ամէն բան ունի աւելի, Տէ՛ր-ութեանց գուերն են որ մեր կործանումը կը պատճառեն։ Ամէն պատրուակ մեզ անհանգիստ կ'ընեն, մեր ժողովուրդները մէկ ապստամբութենէն միւսը կը գրգռեն։ Ո՞րքան օգտակար գործ կարելի էր տեսնել պարապ տեղը ամէն տարի վատնուած միլիոններով։ Բայց Տէրութիւնները նոր բնաւ հանգիստ և ժամանակ թոյլ տուած են մեզի բանաւորապէս կատուցանելու սեր Պետութեան բարդ շէնքը։ Ահա այս է մեր յետ կոսութեան պատճառը։ Տէրութեանց մերձնայութիւններուն հետեւանքով անկարելի է որ մենք մեր ժողովուրդներուն յաւաղիմել տանք։ Թ՚ոչ մեզի հանգիստ թողուն գոնէ տարի ա պիտի կրնանք հաւատալ ա՛յնքան հիացում պատճառող ծրագրներուն։ Անոնք մեզի աւելի բախտաւոր եղան. անոնք հեռուները կը բնակին, Եւրոպայի գողերէն զերծ։ Ընդհակառակն մենք մեր վրայ անկած ենք Եւրոպայի քարտիներուն քարարին դուռը։

ՊՐՈՒՍԱ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ

Եպարգոս Քիւլիւք Սայիա հզոյան ծրագիր մը շինած է.— Պրուսա պէտք է բլլայ մեր կեդրոնը, մեր կայսրութեան մայրաքաղաքը։ Ամէն պարագայի մէջ դժուար է իրականացնել այդպիսի ծրագիր մը։ Մեր մեծ յիշատակները Սամսոնի կապուած են, հոս ունինք վաճառի և ուրբ մզկիթներ, Մարգարէին նշխարները, և յեսոյ միլիոններու կը կարօտի մեր դիւանական շէնքին Պրուսա փոխադրութիւնը։ Իրաւ է որ Սամսոնի մէջ վաղդի տակաւ մը վրայ նստած ենք։ Կուգենք լոշերէն քնել Սայիի ծրագիրը։ Ինչ պիտի ընենք եթէ Ռուսաստան մեր ենեկաի բազմոցին վրայ, ծովափեայ պատուհանին առջեւ. Զախ ձեռքը կրթնցուցած պատուհանի չէմքին և այլ ոտին տէր առած, ուիսու նոյնի ծալին բացերը։

Նուրբ հեւքի հով մը եկաւ ծովին երեսէն, իրմէ մաս մը թողուց որ քաւսի Վաղրի այտերուն. ուսարարամանուի. կը տար մը ներս տանցաւ անկէ, դէպի սենեակը, ուրիշ դար մը ապրեցաւ Վաղրի թեզանիքին ներս. չոյեց անոր մարմինը ու պանս եցաւ անոր չարտիկի ծալքերուն մէջ։

Հեռուն, ծովին վրայ ուրիշ քամիներ ուներ հովը. ուսեցուցեր էր մէկ երկու մակոյկներու կարգի լանիքներ։ Անոնք կ'զրօսնէին ծովին վրայ, կատուկեր կը նեին ծովի կապոյտին ու հովին հետ։

Դիլ մը տ'ոդին ծովուն երկնային կապոյտին վրայ, նուրբ, երկայն, բաց կապոյտ մը, գիշերուի մը պէսին պէս նեպիսակ ասրանուն ու ինչոյացեալ ծոցիս տակութիւն մը հովի քամիին մէկ արդիւնքն էր անտարակոյս, ծովուն ծոցին էր գիտիւսին ու երկինքին։

Այս բոլորը Ենաւ Վաղրի, բայց չընդգաց, անոր աչքերը ուրիշ բաներ կը կարդային հեռուն՝ հորիզոնին դիւցի ծալքերուն մէջ։

Մարդով ասրուած էր ան հորիզոնին անդին, դէպի Պաղեստին։ Սաղիմական պատերները, զոր չատ անգամներ հրացանով դիտեր էր ան խաչասրոյց ապակիներու հետեւէն, կուգային իր աչքերուն առջեւ, աւելի քաղցրացնելու համար իր մէջ վայելած բաղձանքը։

Նեաւ սենեակի բազմոցին վրայ, ծովափեայ պատուհանին առջեւ. Զախ ձեռքը կրթնցուցած պատուհանի չէմքին և այլ ոտին տէր առած, ուիսու նոյնի ծալին բացերը։

Բայց ի՞նչ ընել, ի՞նչպէս հանիլ ատնոնց։

Ինքը չուներ կարպիսի ձայն ու պատեհութիւնը. սիրդին ի վեր ելայնուած չէր եղեր, տարբացաւ չէր ուզած ըլլալ։ Ուրիշներու իր գաղափարը յայտնել մարեցրօրդ, անոր մրցեցաւ դիմել փոխանորդ Սրբազանին։ Ա՛ս միջոցը բուսական նպատակայարմար կը թուէր, որովհետեւ Սրբազանը մարդ ծանօթ էր անոր։ Մարեցրդը Թաղ. Ուրհատրդի անդամ ըլլալով, քանիցս ատիրներ ունեցած էր Փոխանորդ Սրբազանին հետ մասին տեսնուելու։

Ու ուրեմն Վաղրի չէր դիտեր և վստահ չէր թէ մարեցրդը ինչ կերպով ընդունելութիւն պիտի ընէ իր նոր գաղափարին։

Մատնեց ուրեմն գրաւոր կերպով դիմում ուղղելի Սրբազանին։

Ասաւ գրիչը։ Շատով քանի մը տող չարեց, կտրեցաւ չատով, կարդաց կրկին ու կտրեց մը փոփոխութիւններ եաքի, ընդարձակեց։

Դուրս ելաւ. ասենն։ Մատնիսն էր, քայլերը դանդաղ։

Կայս եկեղեցիին քովը։ Սբրազանը հարցուց։ Չկն չէր, ասուն գացեր էր։

Բանկալը, ժամկային յանձնեց նամակը և փութիսա քայլերով հեռացաւ։ Կը փախչէր աւելի ջան կը հեռանար եկեղեցիին դուռանէն։ Գայլերը զինքը ձանչցան տարին դէպի նաւամատոյց։

Մուվեցրէ ատաղ ու մանր խիները, ալիքներու մէջ ճողփիւնը ծովափի ծառերուն տարը, մէկ երկու խիչափանեաներ բերակալած մարդը անոր յանձնելով կը հրամայէ չատ ապային տանիլ։

Գանակը, ղերեսարկու և երախտագէտ ակնարկ մը կը ձգէ Մէհմէտի վրայ, որ կը հասկնայ անոր նշանակութիւնը և կը խոստանայ լուռ մնալ։

* *

Գարա Աբդալ իր դիւցազնական մէկ որարքին փառքը ուրիշի մը չնորհած էր՝ ա՛նքան ազնիւ վեհանձնութեամբ մը։

* *

Առաւօտ եղաւ։ Հարիւրապետը հրամայեց իր զինուորներուն չորեւին կարգաւ, և անոց մէջեղ կեցնելով գիշերուան պահակը հրապարակաւ գովեց անոր քաջութիւնն ու պարտականութիւնը, յայտնելով թէ քիչ օրէն տասնապետի ասաիման պիտի արուէր իրեն։

Այդ պահուն, գիշերապահին և քուն դիւցազնին ոչիներ զիրար խաչաձեւեցին։ Առաջինը յուզած և սրտաբուխ ուրժգուեցաւ, իսկ Գարա Աբդալ հեզնոտ քմծիծաղով մը չոյեց իր պեխերը, և գահունակութեան չղ մ'անցաւ իր թուխ աչքերուն մէջեն։

Իկոնիոն ՏԻԳՐԱՆ Ս. ՇԱԼՃԵԱՆ

ԹԵՐԹՕՆ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,,Ի

(16)

ՈՒԽՏԻ ՃԱՐԲԷՆ

ՎԷՊ՝ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ — ԳՐԵՑ՝ ԳԷՈՐԳ ՄԵՍՐՈՊ

Ա. ՄԱՍ
ԵՐԱԶՆԵՐ ՈՒ ՊԱՏՐԱՆՔՆԵՐ

Ռ. ԳԱԼՈՒԽ

ԴԷՊԻ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Այսպիսի մահազանգեան մէջ կը ապրուէրէր երբ անդամ մը միջոցէպ մը պատահեցաւ։

Անդամ մը նախարարաքան ընկերներէն մէկուն հանդիպեցաւ Վրայր։

— Գիտնա՞ս, ըսաւ այս վերջինը, Կարպիսը կ'երթայ կոր։

— Ո՞ւր, հարցուց Վրայր։

— Երուսաղէմ։

— Իրա՞ւ ուրախաւո՞ր։

— Իրաւ։ ալակերա։

— Մ՚որ կ'երթայ կոր։

— Քանի մը օրէն։

— Ո՞վ է զրկողը։

— Փոխանորդ սրբազանը։ Անոնցմէ կիրակի պատարագէն ետքը, դպիրները ընդունած տեղը, մասնաւոր հեռագրութեամբ ուզեր է իմանալ թէ ո՞վ էր պատարագին «Սուրբ, Սուրբն երգողը։ Կարպիսը ներկայացուցեր են։ Ենչ դէպ-ներ է անոր անուշ ձայնը և խոստացեր է ժողովրդ. Վարժարանը զրկել դայն։

Քանի մը խօսքեր ալ փոխանակէն ետքը բաժնուեցան երկու ընկերները։

Վրայր ուղղուեցաւ տուն։

Ծանրան սկսաւ մտածել։ Նոր գաղափար մը ծնունդ տաներ էր իր մտքին մէջ։

Կարելի չէր որ ինքն ալ Երուսաղէմ երթար։ Այս միտքը չատ դիւր եկաւ իրեն։ Կը գտնէր Կարպիսի բախտաւորութիւնը։ Ո՞րքան պիտի փափաքէր անոր տեղը ինքն ըլլալ։ Երուսաղէմ չատ մը կողմերով իրեն յարմար էր։

Նոր՝ Երուսաղէմի ժողովրդ. Վարժարանը մանելով իր ծնողքին վրայ բեռ մը չպիտի ըլլար անոնց՝ ինչքան պիտի ըլլայ՝ օրինակ՝ կեդր. Վարժարան կամ ուրիշ կրթական հաստատութիւն մը յանձնելով։

Ասիկ զատ, Երուսաղէմը այնպիսի քաղաք մըն էր, որ իր սեփական հրապոյրն ուներ, ամէն երկիրներէ իւրն կը բաշէր բազմաթիւ ուխտաւորներ։ Պատմական վայրեր կային հոն, որոնք իր ծանօթութիւններու պաշարը պիտի ճոխացնէին։

Լսեր էր ասկայն թէ ժողովրդ. Վարժարանը չունի այն մասնաւորեալ բարձր մակարդակը, ուր կարելիր ինքը լանուրէն օգտուիլ։ Դուլէ չպիտի ժամանակ պատնել հետեւելով անոր դասընթացքներուն։ Բայց մինչ կոչմէ մասնեց որ հոն պիտի կրնայ դէթ զարգացման համար աւելի ատալիչ դառնալ քան ինչ որ չունէր գիւղայ մէջ։ Աւելի ոգան ժամեր պիտի ունենար, գ.ս. պիտի կրնար նայիլ ուզղակի ինքնազարգացման։

Այս բանին համար նոյնքան դիւրութիւն մը պիտի ըլլար նաեւ ժամ. վարժարանին կամ վանքին մատենադարանը, որ տարեվարար պիտի կրնար իր թագմանկոյնին պաշարով օգտակար նիւթ հայթայթել իրեն։

Այս և նման բազմաթիւ փաստաբկութիւններ հեղինակ ոգան խաւել իրեն զեղը որոնց ազդեցութեան տակ ատանց դալուն փութիկաս քայլերով անցաւ փոզոնէրէն և հասաւ տուն Ծանրան բան չէր նշմարած. Աչքերը ներամփոփ սեւեռուած էին կարտեսներին խորերուն։

Նեաւ սենեակի բազմոցին վրայ, ծովափեայ պատուհանին առջեւ. Զախ ձեռքը կրթնցուցած պատուհանի չէմքին և այլ ոտին տէր առած, ուիսու նոյնի ծալին բացերը։

Ուրեմն հեռի հով մը եկաւ ծովին երեսէն, իրմէ մաս մը թողուց որ քաւսի Վաղրի այտերուն. ուսարարամանուի. կը տար մը ներս տանցաւ անկէ, դէպի սենեակը, ուրիշ դար մը ապրեցաւ Վաղրի թեզանիքին ներս. չոյեց անոր մարմինը ու պանս եցաւ անոր չարտիկի ծալքերուն մէջ։

Հեռուն, ծովին վրայ ուրիշ քամիներ ուներ հովը. ուսեցուցեր էր մէկ երկու մակոյկներու կարգի լանիքներ։ Անոնք կ'զրօսնէին ծովին վրայ, կատուկեր կը նեին ծովի կապոյտին ու հովին հետ։

Դիլ մը տ'ոդին ծովուն երկնային կապոյտին վրայ, նուրբ, երկայն, բաց կապոյտ մը, գիշերուի մը պէսին պէս նեպիսակ ասրանուն ու ինչոյացեալ ծոցիս տակութիւն մը հովի քամիին մէկ արդիւնքն էր անտարակոյս, ծովուն ծոցին էր գիտիւսին ու երկինքին։

Այս բոլորը Ենաւ Վաղրի, բայց չընդգաց, անոր աչքերը ուրիշ բաներ կը կարդային հեռուն՝ հորիզոնին դիւցի ծալքերուն մէջ։

Մարդով ասրուած էր ան հորիզոնին անդին, դէպի Պաղեստին։ Սաղիմական պատերները, զոր չատ անգամներ հրացանով դիտեր էր ան խաչասրոյց ապակիներու հետեւէն, կուգային իր աչքերուն առջեւ, աւելի քաղցրացնելու համար իր մէջ վայելած բաղձանքը։

Բայց ի՞նչ ընել, ի՞նչպէս հանիլ ատնոնց։

Ինքը չուներ կարպիսի ձայն ու պատեհութիւնը. սիրդին ի վեր ելայնուած չէր եղեր, տարբացաւ չէր ուզած ըլլալ։

Ուրեմն իր գաղափարը յայտնել մարեցրդրդ, անոր մրցեցաւ դիմել փոխանորդ Սրբազանին։ Ա՛ս միջոցը բուսական նպատակայարմար կը թուէր, որովհետեւ Սրբազանը մարդ ծանօթ էր անոր։ Մարեցրդը Թաղ. Ուրհատրդի անդամ ըլլալով, քանիցս ատիրներ ունեցած էր Փոխանորդ Սրբազանին հետ մասին տեսնուելու։

Ու ուրեմն Վաղրի չէր դիտեր և վստահ չէր թէ մարեցրդը ինչ կերպով ընդունելութիւն պիտի ընէ իր նոր գաղափարին։

Մատնեց ուրեմն գրաւոր կերպով դիմում ուղղելի Սրբազանին։

Ասաւ գրիչը։ Շատով քանի մը տող չարեց, կտրեցաւ չատով, կարդաց կրկին ու կտրեց մը փոփոխութիւններ եաքի, ընդարձակեց։

Դուրս ելաւ. ասենն։ Մատնիսն էր, քայլերը դանդաղ։

Կայս եկեղեցիին քովը։ Սբրազանը հարցուց։ Չկն չէր, ասուն գացեր էր։

Բանկալը, ժամկային յանձնեց նամակը և փութիսա քայլերով հեռացաւ։ Կը փախչէր աւելի ջան կը հեռանար եկեղեցիին դուռանէն։ Գայլերը զինքը ձանչցան տարին դէպի նաւամատոյց։

Մուվեցրէ ատաղ ու մանր խիները, ալիքներու մէջ ճողփիւնը ծովափի ծառերուն տարը, մէկ երկու խիչափանեաներ բերակալած մարդը անոր յանձնելով կը հրամայէ չատ ապային տանիլ։

Գանակը, ղերեսարկու և երախտագէտ ակնարկ մը կը ձգէ Մէհմէտի վրայ, որ կը հասկնայ անոր նշանակութիւնը և կը խոստանայ լուռ մնալ։

* *

Գարա Աբդալ իր դիւցազնական մէկ որարքին փառքը ուրիշի մը չնորհած էր՝ ա՛նքան ազնիւ վեհանձնութեամբ մը։

* *

Առաւօտ եղաւ։ Հարիւրապետը հրամայեց իր զինուորներուն չորեւին կարգաւ, և անոց մէջեղ կեցնելով գիշերուան պահակը հրապարակաւ գովեց անոր քաջութիւնն ու պարտականութիւնը, յայտնելով թէ քիչ օրէն տասնապետի ասաիման պիտի արուէր իրեն։

Այդ պահուն, գիշերապահին և քուն դիւցազնին ոչիներ զիրար խաչաձեւեցին։ Առաջինը յուզած և սրտաբուխ ուրժգուեցաւ, իսկ Գարա Աբդալ հեզնոտ քմծիծաղով մը չոյեց իր պեխերը, և գահունակութեան չղ մ'անցաւ իր թուխ աչքերուն մէջեն։

Իկոնիոն ՏԻԳՐԱՆ Ս. ՇԱԼՃԵԱՆ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻՆ ԱՆՁՆԱԳԻՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ ԱՎԱՐՏՎԵՑԻՆ

Երեկ, 31 Մարտ — Ինչպես հայտնի է դարձել մեր թղթակցի համար, Արտասահմանի գործերի նախարարությունը ամսվա սկզբին հրավիրել է մամուլի ներկայացուցիչների հանդիպում՝ նվիրված Արտասահմանի նոր նախարարի առաջին աշխատանքներին։ Հանդիպմանը ներկա գտնվեցին մեր թղթակցի հետ հարցազրույցներ անելու հրավիրված 12 լրագրողներ։ Նախարարի ներկայացուցիչ Ս. Գրիգորյանը հանդիպման մասնակիցներին տեղեկացրեց, որ նախարարությունը ամսվա ընթացքում ստանձնել է 47 գործեր, որոնցից 9-ը հանձնվել են հետաքննության։ Նրա խոսքերով, նախարարությունը հրաժարվել է 3 գործերի հետաքննությունից՝ դրանցում հանցակազմի բացակայության պատճառով։

Գրիգորյանը հայտնեց, որ նախարարությունը ստանձնել է 5 միջազգային պայմանագրերի բանակցությունները, որոնցից 2-ը վերաբերում են սահմանային հարցերին։ Նա նշեց, որ բանակցությունները «դրական մթնոլորտում են ընթանում»։ Հարցազրույցի ընթացքում նա հերքեց այն լուրերը, թե նախարարությունը դեմ է Հարավային Կովկասի հանրապետությունների հետ բանակցությունների մեկնարկին։ Նա հավելեց, որ «մենք պատրաստ ենք բանակցությունների, բայց դրանք պետք է հիմնվեն փոխադարձ հարգանքի և հավասարության սկզբունքների վրա»։

Հանդիպման ընթացքում հարցազրույցներ տվեցին նաև նախարարի տեղակալներ Ա. Գրիգորյանը և Ս. Ավետիսյանը։ Նրանք հայտնեցին, որ նախարարությունը ստանձնել է 12 գործընկերների հետ հանդիպումներ ունենալու խնդիր։ Գրիգորյանը նշեց, որ նախարարությունը ստանձնել է 3 գործընկերների հետ հանդիպումներ ունենալու խնդիր։ Ավետիսյանը նշեց, որ նախարարությունը ստանձնել է 4 գործընկերների հետ հանդիպումներ ունենալու խնդիր։

Հարցազրույցի

ՔՈՂՈՔԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅԺՈՒՆ ՀՈՍՔԵՐ ԵՎ ՍԻՐԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՍՔԵՐԻ ԽՍԻՐԱՀՇԵՌ ԼՈՒՍԱՎՈՐՄԱՆ ՏԱՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ

Մոսկվա, 1 Նոյեմբեր — Ռուսական հեղափոխութեան տարեդարձի նախորեակին Մոսկվայի Ռազմական Գիտութեանց Ակադեմիան հրաւիրեց Հայկական հոսքերի խսիրահշեռ լուսավորման տարեվերջին ժամանակներում։ Ակադեմիան հրաւիրեց նաև Հայ գրագէտներ։ Ելոյթ ունեցան Ս. Զարեան, Ս. Ալամդարեան, Ս. Ալանեան։ Ելոյթներ ունեցան նաև ռուս գրագէտներ։ Ելոյթներ ունեցան նաև ռուս գրագէտներ։ Ելոյթներ ունեցան նաև ռուս գրագէտներ

ՎՈՍԿԵ

ԳԱՂԱՐԱՅԻՆ ԵՎ ԱՐՏԱՔԻՆ ՎԱՃԱՌՔԻ ԵՎ ԱՅԼ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԳԻՆԸ

ԱՆՈՒՇ ԱՂԱՅԱՆ ԵՎ ՈՐԴԻՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԵՎ ՏՊԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԵՎ ՏՊԱՐԱՆ

ՎԱՀԱՆ ՄԱՐՏԻՆՅ